

CZĘŚĆ II

Analiza uwarunkowań rozwojowych Gminy Szudziałowo.

I. Gmina jako opis uwarunkowań ogólnych.

Badanie otaczającej nas rzeczywistości, funkcjonowania jej elementów składowych, jak i planowanie jej rozwoju winno dokonywać się w oparciu o metody analiz systemowych. Warunkami aby dany zbiór elementów mógł być traktowany jako system jest:

celowe wydzielenie części składowych (podsystemów), posiadających określone właściwości (cechy),
istnienie wzajemnych relacji i związków między podsystemami.

Przez "**system**" należy rozumieć zbiór elementów (podsystemów) wraz z relacjami istniejącymi między nimi, a także pomiędzy ich własnościami. **Relacje**, to stosunki wiążące poszczególne elementy (podsystemy), zaś **właściwości**, to cechy poszczególnych elementów (podsystemów).

Z kolei kryteria wyodrębniania systemów z otaczającej nas rzeczywistości zależą od celów, jakim konkretna analiza ma służyć. Każdy system stanowi bowiem składnik szerszego systemu i jednocześnie każdy system może być podzielony na poszczególne części składowe (podsystemy).

Gmina jako organiczna całość jest:

po pierwsze - złożonym systemem funkcjonalno-przestrzennym,

po drugie - złożonym systemem społeczno-gospodarczym,

po trzecie - elementem systemu wyższego rzędu, tworzącym jej otoczenie z którym wzajemnie oddziałuje

Tak więc systemy mają określone ogólne właściwości, a ich specyficzną cechą jest to, że są one czymś więcej niż sumą elementów składowych (podsystemów). Dla procesu zarządzania wytyka stąd wnioski, że funkcjonowanie i rozwój gminy zależy od określonych proporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi podsystemami, jak i wewnątrz każdego z nich, a także od relacji z otoczeniem, czyli większym systemem, którego gmina jest elementem składowym.

Przez **otoczenie** gminy należy rozumieć to, co znajduje się dookoła niej. Wyróżnić można otoczenie **globalne**, tj. makroekonomiczne, demograficzno-społeczne, polityczne, prawne, finansowe, środowisko przyrodnicze oraz otoczenie terytorialne, tj. zagranica, kraj, województwo, powiat, sąsiednie gminy oraz obszar funkcjonalnie i przestrzennie powiązany z danym miastem (aglomeracja miejska).

Gmina jako **system funkcjonalno-przestrzenny** składa się z następujących podsystemów:

1) Potrzeby i preferencje społeczności lokalnej jako całości, jak również rodziny, czy też pojedynczego człowieka, dotyczą szeroko rozumianego środowiska życia, na które składają się stosunki społeczne, warunki zamieszkania, pracy i obsługi, a także warunki tworzone przez elementy zagospodarowania przestrzeni oraz walory i zasoby środowiska przyrodniczego;

2) Funkcje, rodzaje działalności gospodarczej poszczególnych osób, firm i instytucji. Mają one na celu bezpośrednie lub pośrednie zaspokajanie potrzeb ludności i podmiotów gospodarczych. Funkcje o podobnych celach, cechach technicznych, społecznych i ekonomicznych można agregować w zbiory, nazywane rodzajami funkcji (np. funkcje produkcyjne, mieszkaniowe, transportowe, handlowe, oświatowe, naukowe, turystyczne, rekreacyjne, zdrowotne, administracyjne itd.). Wśród tak określonych funkcji wyróżnić można **funkcje umiejscowione**, tj. spełniane na terenach zagospodarowanych dla ich potrzeb oraz **funkcje łącznikowe** (np. sieć: drogowa, wodociągowa, kanalizacyjna, ciepła, gazowa, publicznej komunikacji zbiorowej, telekomunikacyjna), które mają zapewnić dostępność i wzajemne połączenie miejsc wykonywania funkcji umiejscowionych. Pomiędzy poszczególnymi rodzajami funkcji istnieje szereg związków (powiązań), które stanowią podstawę do kształtowania optymalnych proporcji między wszystkimi rodzajami funkcji na terenie danej gminy, a więc określonej struktury ilościowej funkcji;

3) Zagospodarowanie przestrzeni. Dla wypełniania przez poszczególne funkcje określonych zadań niezbędny jest odpowiednio przystosowany teren o określonej wielkości i w zależności od potrzeb wyposażony w odpowiednie budynki, budowle oraz urządzenia infrastruktury technicznej. W rezultacie powstaje zagospodarowany teren (przestrzeń) dla określonej funkcji. Tak więc zagospodarowanie przestrzeni to działania zmieniające w sposób trwały cechy fizyczne powierzchni terenu;

4) Środowisko przyrodnicze. Elementy środowiska przyrodniczego znajdujące się na terenie gminy tworzą również podsystem w postaci **lokalnego ekosystemu**, który charakteryzuje się zarówno określonymi walorami i zasobami, jak i swoistym stopniem zanieczyszczenia oraz degradacji.

Sam opis elementów danego systemu nie jest wystarczający do jego poznania. W analizie systemowej ważne są również relacje, jakie istnieją między poszczególnymi podsystemami. Wzajemne relacje między podsystemami określają w konsekwencji poziom warunków życia ludności. Dla przykładu można wyróżnić następujące relacje:

- **Funkcje a społeczność lokalna** - wzajemne relacje wyznaczają ich warunki życia w aspekcie ekonomicznym (praca, płace, dochody),
- **zagospodarowanie przestrzeni (terenu) a społeczność lokalna** - wzajemne relacje wyznaczają ich warunki życia w aspekcie przestrzennym (fizycznym),
- **środowisko przyrodnicze, a społeczność lokalna** - wzajemne relacje wyznaczają ich warunki życia w aspekcie ekologicznym (środowiskowym),
- **funkcje, a zagospodarowanie przestrzeni** - wzajemne relacje wyznaczają rozmieszczenie funkcji na terenie gminy, a także określają cechy położenia, zagospodarowania terenu, rodzaj i intensywność zabudowy dla poszczególnych funkcji,
- **funkcje a środowisko przyrodnicze** - wzajemne relacje wyznaczają sposób rozmieszczenia funkcji na terenie gminy z punktu widzenia wymogów ochrony środowiska przyrodniczego,

Środowisko przyrodnicze a zagospodarowanie przestrzeni - wzajemne relacje określają sposób zagospodarowania terenu uwzględniający wymogi ekologiczne, a także wyznaczają tereny ekologicznie wartościowe i unikalne wymagające poszanowania i ochrony.

Warunkiem sprawnego funkcjonowania i rozwoju tak rozumianego systemu jest względna równowaga jego poszczególnych podsystemów. Jeśli niektóre z nich stają się mniej wydolne, tworzą bariery rozwoju - utrudniające, bądź uniemożliwiające działania innych elementów systemu. Te z kolei, dostosowując się do pogorszonych warunków, powodują negatywne zmiany w innych elementach systemu. W rezultacie pogarszają się ogólne warunki funkcjonowania i dalszego rozwoju systemu jako całości, jakim jest gmina, co w konsekwencji wpływa na pogarszanie się warunków życia mieszkańców.

Przeprowadzona analiza dotychczasowych przemian społeczno- gospodarczych powiatu sokólskiego oraz uwarunkowań dalszego rozwoju w sferze demograficzno - społecznej, gospodarczej, naukowej, infrastrukturalnej, ekologicznej, przestrzennej i finansowo - organizacyjnej umożliwiła zidentyfikowanie:

- kluczowych szans i zagrożeń rozwojowych gminy Szudziałowo , tkwiących w otoczeniu, czyli zdarzeń, zjawisk, tendencji i procesów, mogących mieć pozytywny lub negatywny wpływ na dalszy rozwój,
- silnych i słabych stron naszej gminy, wynikających z obecnej sytuacji w sferze społeczno-gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej.

Do oceny oddziaływania uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych na rozwój zastosowano metodę analizy SWOT . Nazwa metody pochodzi od skrótu czterech pierwszych liter wyrazów z języka angielskiego (**Strengths** - siły, atuty; **Weaknesses** - słabości; **Opportunities** - szanse, okazuje **Threats** – zagrożenia). Przy zastosowaniu tej metody oceniono szanse i zagrożenia obecne, potencjalne oraz mocne i słabe strony istotne w działalności.

Przez **szansę** należy rozumieć taką „kombinację” różnych czynników, okoliczności, zjawisk i procesów występujących w otoczeniu gminy w określonym miejscu i czasie, które mają korzystny (pozytywny) wpływ na jego funkcjonowanie i dalszy rozwój. Szanse mogą więc stać się bodźcami rozwoju gminy .

Przez **zagrożenie** należy rozumieć uzasadnione zjawisko, okoliczność, zdarzenie lub proces występujący w otoczeniu gminy w określonym miejscu i czasie, które mają niekorzystny (negatywny) wpływ na jego funkcjonowanie i dalszy rozwój. Zagrożenia stanowią więc bariery, utrudniające rozwój. Nie pozwalają one również na pełne wykorzystanie szans rozwojowych tkwiących w otoczeniu oraz silnych stron, a także mogą być przyczyną konieczności poniesienia dodatkowych kosztów związanych z jego funkcjonowaniem i dalszym rozwojem.

Przez **silne strony** należy rozumieć specjalne walory gminy odróżniające go od innych. Mogą one być wynikiem położenia geograficznego, wielkości terytorium, potencjału społecznego, gospodarczego, infrastrukturalnego, stanu środowiska przyrodniczego, zasobów kulturowych i kondycji finansowej. Silne strony dotyczą więc szeroko rozumianych zasobów gminy .Ponadto zaliczyć do nich można również umiejętności w zakresie zarządzania, tworzenia lokalnego klimatu dla przedsiębiorczości w celu rozwoju gospodarki, aktywność w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć o charakterze publicznym.

Z kolei **słabe strony** są konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów i niedostatecznych umiejętności w stosowaniu aktywnych i kreatywnych metod zarządzania. Mogą one dotyczyć wszystkich lub tylko niektórych zasobów lub sfer działania. Duża liczba słabych stron gminy osłabia jego zdolność do konkurowania z innymi i ogranicza możliwości oraz tempo jego dalszego rozwoju.

Warto w swej działalności mieć na uwadze dwa rodzaje postępowania, tzn. zorientowanego na świat zewnętrzny (otoczenie gminy), poszukując w nim szans (sposobności) i unikając zagrożeń rozwojowych oraz zorientowanego na zasoby własne (ludzkie, finansowe, materialne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne i ekologiczne), które determinują poziom atrakcyjności lokalizacyjnej dla ludności i podmiotów gospodarczych.

2. Analiza SWOT

Wiodącym narzędziem stosowanym do oceny czynników wzrostu jak i regresu przy uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych jest analiza SWOT. Przy zastosowaniu tej metody oceniono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, istotne przy realizacji Strategii, które wywierają duży wpływ na rozwój województwa, powiatu, gminy.

Opracowanie kierunków rozwoju środowiska lokalnego, inaczej mówiąc tworzenie strategii gminy, w oparciu o konsensus władz i środowisk lokalnych mobilizuje wokół stworzonego programu liczące się na terenie gminy grupy opiniotwórcze, tworzy silne relacje interpersonalne pomiędzy partnerami i atmosferę akceptacji dalszych działań. Stąd też takdużą uwagę należy zwrócić na przeprowadzenie rzetelnej i obiektywnej analizy raportu zerowego i określenie kierunków rozwoju.

Niezbędnym elementem w tym procesie jest przegląd zasobów i sytuacji oraz zdobycie wiedzy na temat istniejącego stanu. Dobrze sformułowany plan strategiczny powinien pokazywać zwłaszcza te problemy, które z punktu widzenia rozwoju społeczności lokalnej są najistotniejsze do rozwiązania i wskazywać, co z tym zrobić, aby zrealizować zamierzone cele.

Od właściwego zidentyfikowania problemu i jego analizy zależy nie tylko podjęcie właściwych kroków w celu jego rozwiązania, ale też możliwości osiągnięcia sukcesu w zarządzaniu strategicznym.

Najistotniejsze z nich to:

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • położenie przygraniczne • baza rodzimych surowców niezbędnych do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, drzewnego, budowlanego • dynamiczny rozwój telefonizacji • wysokospecjalistyczna produkcja mleczarska • rozwój działalności pozarolniczej na wsi • czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • mała konkurencyjność gospodarki województwa oraz niski poziom innowacyjności w przedsiębiorstwach • brak terenów uzbrojonych pod działalność gospodarczą • niski poziom inwestycji • niedorozwój infrastruktury technicznej i zły stan techniczny dróg • niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz niekorzystna struktura agrarna

<ul style="list-style-type: none"> • wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe • bogactwo kultury materialnej i narodowościowej • Czyste, nie zdegradowane środowisko naturalne, • rezerwa terenów wolnych pod zabudowę mieszkaniową i indywidualną oraz pod działalność gospodarczą, • wyposażenie w podstawową infrastrukturę wodociągową, kanalizacyjną i sanitarną, • aktywność i zaangażowanie mieszkańców w sprawy Gminy, • stabilna sytuacja finansowa Gminy, • przychylność władz Gminy dla rozwoju przedsiębiorczości, • wysoki wskaźnik inwestycji gminnych, • atuty krajobrazowe, • konsekwentne rozbudowywanie infrastruktury technicznej, • systematyczne doskonalenie metod zarządzania Gminą 	<ul style="list-style-type: none"> • niski standard bazy turystycznej • niekorzystne trendy demograficzne, w tym nadmierna emigracja ludności • pozostawanie bez pracy znacznego odsetka osób aktywnych zawodowo w szczególności z grupy wiekowej 18 - 34 lata • niski poziom wykształcenia i kwalifikacji rolników • nasilanie się zjawisk patologii społecznych • niski poziom PKB i dochód ludności na jednego mieszkańca • niewystarczająca infrastruktura gospodarki wodnej, • brak utwardzonych dróg gminnych i powiatowych, • słaba sieć wewnątrz - gminnych połączeń komunikacyjnych, • niewystarczający stan bazy oświatowej, • brak wydarzeń kulturalnych na wsi, • brak form organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, • niedostateczna polityka promocyjna Gminy, • brak infrastruktury turystycznej o wysokim standardzie, • słaba sieć instytucji obsługi ruchoturystycznego, • niski poziom rolnictwa, • słaba jakość gleb, • mała podaż usług, • bezrobocie,
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>

<ul style="list-style-type: none"> • otwarcie gospodarki na współpracę międzynarodową w tym rozwój współpracy przygranicznej • rozbudowa infrastruktury granicznej • silne wsparcie sektora MŚP ze strony krajowych i międzynarodowych programów pomocowych • realizacja rządowego programu budowy i modernizacji dróg, w tym szybkiego ruchu • wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich w oparciu o programy pomocowe • rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi i integrowanymi • rozwój produkcji materiałów budowlanych w oparciu o lokalne surowce • rozwój współpracy z aglomeracją warszawską • położenie geograficzne Gminy, • bliskość granicy wschodniej, • rozwój obszarów położonych przy trasie tranzytowej do Wojnowiec, • położenie w nie zdegradowanym środowisku przyrodniczym na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, • bliskość dużego miasta, • wzrost koniunktury gospodarczej w Polsce i świecie, • rozwój turystyki krajowej i zagranicznej, • wprowadzenie programu „Żubr „ 	<ul style="list-style-type: none"> • niestabilna gospodarka państw wschodnich • duży napływ konkurencyjnych produktów rolnych z zagranicy • uszczelnienie granicy wschodniej jako konsekwencja przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. • zbyt wolny proces decentralizacji finansów publicznych, funduszy pomocowych oraz bariera wykorzystania środków zewnętrznych • niestabilne warunki kredytowe, podatkowe itp. • wzrost konkurencyjności sąsiednich regionów • napływ taniej i nielegalnej siły roboczej • ograniczenia ekologiczne dla rozwoju przedsiębiorczości, • pozostawanie kluczowych ciągów komunikacyjnych w zakresie kompetencji powiatu, • niestabilność przepisów regulujących kompetencje gminy, • częste zmiany w przepisach podatkowych i prawnych, • drogie kredyty bankowe, • inflacja • błędy we wdrażaniu reform, • stagnacja wymiany z rynkami wschodnimi, • spadek tempa wzrostu gospodarczego
--	---

Przytoczone w tabeli główne obszary tematyczne mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń oddziałujących na nasz region są kwintesencją wypracowanej w zespołach wojewódzkich i powiatowych listy składającej się z ponad tysiąca zgłoszonych w dyskusji problemów. Właściwe ich odczytanie i pogrupowanie tematyczne doprowadziło do skondensowanej listy zagadnień, z którymi należy się uporać w dążeniu do osiągnięcia sukcesu podczas realizacji strategii. Wyartykułowanie powyższej listy, zawartej w tabeli, legło u podstaw określenia celów strategicznych, a także priorytetów rozwojowych.

Na pierwszy plan w przedstawionej analizie SWOT wysuwa się słabość ekonomiczna i niski potencjał inwestycyjny regionu. Ma to swoje podłoże w zapóźnieniach rozwoju infrastruktury technicznej, szczególnie zaś w dostępności komunikacyjnej i nowoczesnych mediów w tym telekomunikacji, niskim poziomie promocji inwestycyjnej w latach ubiegłych, a także słabym powiązaniu sektora małych i średnich przedsiębiorstw z placówkami naukowymi w celu podniesienia ich konkurencyjności poprzez wdrażanie rozwiązań innowacyjnych.

Słabą stroną województwa jest również niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków, a także niewystarczające instrumenty i instytucje otoczenia biznesu nakierowane na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu bezrobotni mogą zdobyć nowe umiejętności, a przez to podnieść swoją szansę na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. Ten aspekt nabiera szczególnego znaczenia na terenach wiejskich i w małych miastach.

Zjawisko ukrytego bezrobocia, wolne tempo osobowego wykwalifikowanego zaplecza dla powstawania tego typu przedsięwzięć to następny to następny pakiet zidentyfikowanych problemów, ujętych w słabych stronach analizy SWOT.

Zidentyfikowanie słabych stron tkwiących w naszym regionie było zabiegiem koniecznym dla określenia celów i priorytetów, a w dalszej kolejności działań operacyjnych, które byłyby w stanie odmienić ten stan rzeczy, przysparzając regionowi więcej mocnych stron, a przez to podnieść jego konkurencyjność w kraju i za granicą.

3.WYNIKI ANKIETY PRZEPROWADZONEJ WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY SZUDZIAŁOWO

W ramach prac nad Strategią Rozwoju Gminy Szudziałowo w dniach 15 – 31 kwietnia 2001 roku przeprowadzono wśród mieszkańców Gminy badania ankietowe na 176 osobach . Próbę dobrano pod kątem zebrań ilości mieszkańców w poszczególnych miejscowościach wchodzących w skład Gminy Szudziałowo i w takich proporcjach ilościowych przeprowadzono ankiety. Celem badania było skonstruowanie obrazu mieszkańców Gminy, ich statusu zawodowego, majątkowego oraz określenie ich nastawienia i oczekiwań co do przyszłości.

Przedstawia się to następująco:

- ankiety wypełniło 176 osób. jednak nie na wszystkie pytania,
- w przedziale wiekowym:
  - do 20 lat - 1
  - od21 do 30 lat - 18
  - od31 do 45 lat - 61
  - od46 do 55 lat - 29
  - od56 do 60 lat - 18
  - od61 do 70 lat - 24
  - powyżej 70 lat - 23
- ankiety wypełniło 47 kobiet oraz 119 mężczyzn
- w zakresie statusu zawodowego ankietę wypełniło:
  - uczeń/student - 1 osoba,
  - czynnych zawodowo - 43 osoby,
  - emerytów - 37 osoby,
  - rencistów - 31 osoby,
  - bezrobotnych -18 osoby,
- odnośnie zawodu:
  - pracownik fizyczny - 36 osoby,
  - pracownik umysłowy - 10 osoby,
  - rolnik -101 osoby,
  - przedsiębiorca - 2 osoby,
- miesięczne dochody przedstawiają się następująco:
  - poniżej 650 zł - 114 osoby,
  - od 650-1300 zł - 29 osoby,
  - od 13 00-2000 zł - 9 osoby,
  - powyżej 2000 zł - 2 osoby,
- wykształcenie:
  - podstawowe – 107
  - średnie - 55 osoby,
  - wyższe - 3 osoby,
- miesięczne oszczędności:
  - żadne - 1 32 osoby,
  - do 100 zł - 10 osoby,
  - od 101-300 zł -3 osoby
  - od301-500 zł - 4 osoby,
  - od 501-1 000 zł -3 osoby,
  - powyżej 1000 zł - 3 osoby

- warunki życia w ostatnim czasie:
  - pogorszyły się -126 osoby,
  - polepszyły się - 12 osoby,
  - nie zmieniły się - 34 osoby,

- czy sytuacja życiowa w niedługim czasie:
  - pogorszy się - 111 osoby,
  - polepszy się - 17 osoby,
  - pozostanie bez zmian - 33 osoby,

- ocena warunków życia innych osób w porównaniu do swoich:
  - lepsze - 21 osoby,
  - gorsze - 64 osoby,
  - podobne - 77 osoby,

- czy ankietowani są zadowoleni ze swego miejsca zamieszkania:
  - tak -115 osoby,
  - nie - 30 osoby,
  - jest mi obojętne - 29 osoby,

- od kogo zależy sytuacja życiowa:
  - od urzędu centralnego - 117 osoby,
  - od władz gminy - 19 osoby,
  - od innych osób - 8 osoby,
  - ode mnie samego - 29 osoby,

- ocena pracy władz gminy:
  - pozytywnie - 104 osoby,
  - negatywnie - 26 osoby,
  - nie mam zdania - 36 osoby,

- ocena pracowników Urzędu Gminy:
  - w zakresie pełnionych obowiązków:*
    - kompetentni - 99 osoby,
    - niekompetentni - 13 osoby,
    - trudno powiedzieć - 55 osoby,
  - w zakresie stosunku do interesantów:*
    - uprzejmi - 139 osoby,
    - nieuprzejmi - 7 osoby,
    - obojętni - 23 osoby,

- zaopatrzenie w wodę zostało ocenione:
  - dobre - 82 osoby,
  - zadawalające -19 osoby,
  - słabe - 30 osoby,
  - niewystarczające - 42 osoby,

- gospodarka odpadami stałymi:
  - dobra - 47 osoby,
  - zadawalająca -19 osoby,
  - słaba - 51 osoby,
  - niewystarczająca - 31 osoby,

- zaopatrzenie mieszkańców w energię elektryczną:
  - dobre - 115 osoby,
  - zadawalające - 26 osoby,
  - słabe - 16 osoby,
  - niewystarczające - 9 osoby,

skala ważności zagadnień jako priorytetów ważnych dla gminy:	nieważne <= => bardzo ważne				
	1	2	3	4	5
Transport	12	19	2	18	52
Gospodarka odpadami	8	14	22	26	52
Gospodarka wodno-ściekowa	15	14	22	26	52
Pomoc społeczna	8	13	17	25	57
Bezpieczeństwo mieszkańców	7	11	21	21	64
Ochrona środowiska	5	10	29	19	55
Kultura	7	19	18	21	52
Edukacja	7	13	21	25	47
Sport i wypoczynek	11	21	25	13	42
Turystyka	13	21,	24	18	40
Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych	7	11	25	17	56
Wspieranie przedsiębiorczości	11	11	21	18	55
Walka z bezrobociem	14	8	7	13	78

- zaangażowanie się mieszkańców gminy w celu realizacji celów strategicznych:

- zdecydowanie tak - 59 osoby,
- chyba tak - 35 osoby,
- zdecydowanie nie - 18 osoby,
- nie wiem - 38 osoby,

- zakres usług telekomunikacyjnych:

- dobry - 103 osoby,
- zadawalający " - 29 osoby,
- słaby - 14 osoby,
- niewystarczający - 17 osoby

- stan dróg na terenie gminy :

- dobry -10 osoby
- zadawalający -25 osoby
- słaby -79 osoby
- niewystarczający -76 osoby

Analizując zbiorcze zestawienie ankiet należy stwierdzić że, potwierdza się co zostało napisane na wstępie, a co następuje:

- dochody naszych mieszkańców są bardzo niskie,
- pesymizm co do dalszego bytu na terenie naszej gminy,
- optymistyczne jest to, że wzrasta wykształcenie naszych mieszkańców,
- zadawała nas bardzo wysoka ocena wystawiona przez społeczeństwo gminy, zarówno władzy gminy jak i pracownikom Urzędu Gminy.
- zachodzi potrzeba dalszego wodociągowania naszych wsi, oraz gospodarki odpadami stałymi,
- dalszego większego przeznaczania środków finansowych na budowę i utrzymanie dróg,
- z tabeli wymienionej wyżej wynika, że większość wymienionych zagadnień i zadań określono do realizacji jako bardzo ważne.

Pocieszającym jest fakt, że ponad połowa ankietowanych deklaruje pomoc i zaangażowanie przy realizacji celów strategicznych gminy,

Główną funkcją gminy jest produkcja rolna w oparciu o niezłe warunki produkcji. Zgodnie z ustaleniami Unii Europejskiej ilość gospodarstw rolnych powinna ulegać pomniejszeniu, zaś areał innych będzie wzrastał. W ostatnich latach wydatki na inwestycje gminne bardzo wysoko do wysokości 35,9 % budżetu w 2000 roku na rok 2001 planowane 25,3 % w porównaniu do 1996 roku, które to wynosiły zaledwie 16,3 %. Pozyskano bardzo wiele środków finansowych zarówno z budżetu jak i poza budżetowymi, m.in. dotacje i darowizny z różnych środków instytucji.

4. Zadania wynikające z opracowanego „ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szudziałowo.

1. Polityka przestrzenna gminy

Polityka przestrzenna gminy powinna być podporządkowana głównej funkcji gminy jaką będzie w dalszym ciągu **produkcja rolnicza**, której podstawą jest średniej jakości rolnicza przestrzeń produkcyjna i związana z nią obsługa rolnictwa.

Najkorzystniejszą specjalizacją rolnictwa będzie uprawa zbóż, ziemniaków oraz hodowla trzody chlewnej i bydła.

W polityce przestrzennej gminy istotną rolę będą odgrywały również funkcje uzupełniające gminy związane głównie z:

- **-rozwojem komunikacji i turystyki** przy przebiegających przez teren gminy drogach krajowych i wojewódzkich,
- **-wzrostem znaczenia funkcji ekologicznej i rekreacyjnej,**
- **-mieszkalnictwem i obsługą ludności** (przy stagnacji lub regresie ilościowym na rzecz korzystnych przemian jakościowych),
- **-rozwojem przemysłu związanym z przetwórstwem rolno-spożywczym i produkcją leśną** na bazie lokalnych surowców.

1.1. Problemy i bariery rozwoju gminy

W rozwoju społeczno - gospodarczym i przestrzennym gminy Szudziałowo można wyodrębnić szereg problemów i barier rozwojowych, których rozwiązanie wymagać będzie dodatkowych sił i środków finansowych.

Świadomość istnienia przeszkód w rozwoju pozwoli w przyszłości przewidywać w budżecie gminy odpowiednie środki na pokonanie barier, o ile są one możliwe do pokonania środkami finansowymi.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się następujące problemy rozwojowe:

- a) brak przemysłu i miejsc pracy dla ludności pozarolniczej oraz ludności zbędnej w rolnictwie,
- b) wyludnianie się terenów gminy,

- c) starzenie się ludności gminy,
- d) braki w systemie zaopatrzenia ludności w wodę i urządzenia kanalizacyjne, a także w systemach gazownictwa, elektroenergetyce, telekomunikacji, utylizacji odpadów stałych,
- e) niezadowolający stan techniczny dróg gminnych,
- f) mała ilość obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych, wpływających na rozwój turystyki,
- g) brak udokumentowanych większych złóż surowców mineralnych,
- h) trudności w zagospodarowaniu istniejącego niewykorzystanego majątku produkcyjnego, obsługi rolnictwa i urzędzeń usługowych.
- i) potencjalne zagrożenie wynikające z utraty mocy prawnej planu zagospodarowania przestrzennego gminy z końcem 2001 roku Fakt ten może wpłynąć dezorganizujące na politykę ładu przestrzennego w gminie,
- j) bariera rozwojowa wynikająca z podłoża socjologicznego, polegająca na fakcie - że wraz z rozwojem demokracji potęgują się protesty mieszkańców przeciw lokalizacji obiektów lub urzędzeń o przeznaczeniu ogólnospołecznym lub uciążliwych dla mieszkańców,
- k) uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska, a także z ochrony gruntów rolnych i leśnych.

1.2. Szansę rozwoju gminy Szudziałowo.

Z uwarunkowań rozwoju gminy Szudziałowo wyłaniają się pewne szansę rozwojowe, które należy wykorzystać w polityce gospodarczej i planowaniu przestrzennym. Te elementy „Studium” powinny być przedmiotem promocji gminy jako propozycje potencjalnym inwestorom.

Szansami gminy są:

- a) rolnicza przestrzeń produkcyjna przy znacznych zasobach gruntów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, co stwarza możliwości produkcji rolnej o wartościach ekologicznych,
- b) duże zasoby leśne stwarzające możliwości surowcowe i przetwórstwa drzewnego, a także rozwój zbieractwa,
- c) przebieg przez teren gminy dróg wojewódzkich :Białystok - Krynki - Granica Państwa oraz Sokółka - Krynki - granica Państwa, stwarzających możliwości rozwoju urzędzeń obsługi komunikacji i turystyki,
- d) projektowane przejście graniczne w Wojnowcach - czynnik dynamizujący rozwój gminy,
- e) sąsiedztwo granicy z Białorusią co stwarza możliwości rozwoju urzędzeń ochrony granic, a także obsługi turystów i wymiany przygranicznej,
- f) walory turystyczne dużej części gminy leżącej w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, a także istnienie szlaku turystycznego Kruszyniany - Bohoniki (szlak tatarski),
- g) istniejące niewykorzystane obiekty infrastruktury społecznej, produkcyjnej i obsługi rolnictwa stwarzają szansę rozwoju działalności gospodarczej,
- h) walory środowiska przyrodniczego (czyste powietrze, gleby, lasy), co daje możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz turystyki i agroturystyki,
- i) projektowany rozwój urzędzeń infrastruktury technicznej.

Czynnikami rozwoju gminy, które muszą być brane pod uwagę są:

- a) walory użytkowe wytworzone przez naturę (gleba, wody, klimat, krajobraz, ukształtowanie powierzchni, surowce mineralne),
- b) walory użytkowe będące wytworem działań człowieka (obiekty produkcyjne, obiekty infrastruktury technicznej, urządzenia komunikacji, itp.),
- c) zasoby pracy (rozmiary, kwalifikacje, wydajność pracy, tradycje dobrej i solidnej pracy),
- d) instytucje zajmujące się promocją i rozwojem gminy zlokalizowane poza terenem gminy (banki, agencje rozwoju i inne elementy składające się na tzw. otoczenie biznesu),
- e) kultura i tradycje gospodarcze gminy,
- f) atrakcyjność miejsc przebywania (tradycje mieszkańców, gościnność, porządek w obejściach i na ulicach, zagospodarowanie terenu, urządzenia umożliwiające realizację różnych potrzeb w zakresie wypoczynku, rozrywki, a także stan środowiska naturalnego).

1.3. Cele rozwoju przestrzennego gminy.

1.3.1. Główne cele rozwoju.

a) Generalnie celem rozwoju gminy jest **zapewnienie mieszkańcom pracy i dochodów pozwalających na godziwy, w odczuciu społecznym, poziom życia**. W rozwoju gminy należy dążyć **do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenia powiązań społeczno - ekonomicznych terenów wiejskich z gminami sąsiednimi i województwem w sferach: społecznej, ekologicznej, infrastruktury technicznej**.

b) Należy racjonalnie wykorzystać dla rozwoju istniejące położenie gminy na części obszaru Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, istniejące walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej i rekreacyjnej, majątek trwały oraz sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości mieszkańców.

c) Społecznym efektem rozwoju gminy powinna być poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.3.2. Cele ekologiczne rozwoju.

a) Ochrona funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego.

b) Wzbogacanie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.

c) Utrzymanie i racjonalne wykorzystanie dla potrzeb turystyczno - krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego.

d) Niedopuszczenie do przekroczenia normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.3.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym.

a) Należy tworzyć warunki do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie gminy, szczególnie w urządzeniach obsługi wsi i turystyki.

b) Ważnym zagadnieniem jest likwidacja barier komunikacyjnych, przestrzennych i technicznych dla osób niepełnosprawnych.

c) Należy mieć na uwadze walkę z patologią społeczną (pijaństwo, narkomania, nikotynizm).

d) W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań zaniedbanych.

e) Należy sprzyjać podnoszeniu poziomu wykształcenia ludności, rozwojowi kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

1.3.4. Cele rozwoju gospodarczego.

a) Efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku produkcyjnego, surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych.

b) Rozwój funkcji produkcyjnych na wyznaczonych do tego celu terenach w planie zagospodarowania przestrzennego.

c) Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych z uwzględnieniem gruntów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

d) Rozwój urzędzeń obsługi rolnictwa i wsi.

e) Właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

f) Należy dążyć do rozwoju przetwórstwa rolno - spożywczego na terenie gminy.

1.3.5. Cele rozwoju komunikacji.

a) Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny gminy.

b) Zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości swobody ruchu tranzytowego na drogach krajowych i wojewódzkich.

c) Minimalizacja kolizji między ruchami komunikacyjnymi a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji.

d) Utrzymanie w należytym stanie dróg gminnych.

e) Podnoszenie standardu wyposażenia dróg w urządzenia obsługi komunikacji i turystyki motorowej, zwłaszcza przy drogach wojewódzkich i powiatowych .

1.3.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej.

a) W zakresie gospodarki wodno - ściekowej należy dążyć do rozwoju systemów wodociągowo - kanalizacyjnych w celu zaspokojenia, w odpowiednich standardach, potrzeb wodnych mieszkańców, podmiotów gospodarczych i społecznych, a także do bezpiecznej utylizacji odpadów.

b) W zakresie energetyki należy dążyć do podniesienia niezawodności funkcjonowania elektroenergetyki, rozwoju gazyfikacji i telefonizacji gminy w celu zaspokojenia zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę odpowiedniej ilości energii i telefonów

c) Ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego, a także miejsc zamieszkiwania ludności przed zanieczyszczeniami ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i zanieczyszczeniami energetycznymi.

d) Zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.

e) Sprawne i niezawodne funkcjonowanie wszystkich systemów infrastruktury technicznej, zapewniające zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie.

2. Kierunki i zadania zagospodarowania przestrzennego gminy - realizacja celów rozwoju przestrzennego gminy.

2.1. Kierunki i zadania ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego.

2.1.1. Ochrona walorów ekologicznych środowiska przyrodniczego.

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego -ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystywanie, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego gminy w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1.1.1. Doliny rzek : Słoi, Starzynki, Poczopówki, Kowszówki, Łangi, Woroniczy, oraz pozostałe mniejsze dolinki cieków i obniżeń terenowych o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznych i krajobrazowych.

a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska przyrodniczego,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- utrzymania dotychczasowego sposobu użytkowania, jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo - pastwiskowej z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łąkowej, z możliwością realizacji w ich obrębie obiektów małej retencji wodnej (okolice Pierożek),
- ustalenia zakazu wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i stosunki wodne,
- ustalenia zakazu:
- odprowadzania nieoczyszczonych ścieków,
- realizacji obiektów kubaturowych o charakterze trwałym oraz zbiorników i wodociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
- zakładania i budowy stacji paliw,
- lokalizacji odpadów stałych i płynnych.

2.1.1.2. Lasy - _ element podstawowy w systemie ekologiczno ; przyrodniczym gminy.

Zwarty kompleks lasów Puszczy Knyszyńskiej jest elementem systemu przyrodniczego o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach: ekologicznej (wiodącej), gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej. Pozostałe lasy stanowią elementy systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach: gospodarczych (wiodąca), ekologicznych, bioklimatycznych, krajobrazowych i częściowo rekreacyjnych.

a) Podstawowym kierunkiem zagospodarowania obszarów leśnych jest:

- -ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
- -ochrona lasów wodochronnych, lasów stanowiących cenne fragmenty rodzimej przyrody i lasów chroniących środowisko przyrodnicze,
- -utrzymanie ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacji.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- -objęcia najwyższą formą ochrony (Park Narodowy) najcenniejszych fragmentów Puszczy Knyszyńskiej, znajdujących się także w granicach gminy,
- -prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzania lasów, uwzględniających zasadę powszechnej ochrony, trwałości utrzymania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalanych w planie funkcji i form użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów (państwowe, prywatne),
- wyznaczania i częściowego przystosowania kompleksów leśnych do potrzeb rekreacyjne - wypoczynkowych,
- wykonania rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
- wykonania dolesień, zgodnie z opracowanymi granicami polno - leśnymi i Krajowym Programem Zwiększania Lesistości,
- stosowania w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zakazów lub ograniczeń, dotyczących głównie następujących czynności:
  - przeznaczania powierzchni leśnej na cele nieleśne,
  - zabudowy, z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
  - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów linii telekomunikacyjnych, dróg, itp.), wymagających znacznej wycinki drzew,
  - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
  - lokalizacji składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

2.1.1.3. Zieleń urządzona - (parkowo - skwerowa, uliczna, ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, parki podworskie, itp.) - elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy, funkcjonujące głównie w strukturach jednostek osadniczych.

Zaleca się ochronę istniejącej zieleni, urządzonej przed jej likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków realizacji ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.

Wszelka działalność modernizacyjna w parkach podworskich (w Zubowszczyźnie, Chmielewszczyźnie, Miskienikach, Pisarzowcach, Stójce i Zubrzyicy Wielkiej) wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

2.1.1.4. Szczególne formy ochrony przyrody

a) przestrzeganie i uwzględnianie w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego zakazów i nakazów określonych w aktach prawnych powołujących Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. prof. Witolda Sławińskiego oraz obszar chronionego Krajobrazu Wzgórz Sokolskich,

b) ochrona istniejących rezerwatów przyrody: Stare Biele, Góra Pieszczana, Woronicza, Bahno w Borkach, „Stara Dębina”. „Międzyrzecze”,

c) ochrona przed likwidacją istniejących pomników przyrody tj.: 4 sosny zwyczajne, 3 dęby szypułkowe, 1 brzoza brodawkowa i 1 lipa drobnolistna,

d) proponuje się objęcie najwyższą formą ochrony najcenniejszych fragmentów Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej.

W przypadku utworzenia Parku Narodowego zaistnieje konieczność przyjmowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmujących ten teren, granicy oraz ustaleń (zakazów i nakazów) zawartych w akcie prawnym powołującym Park Narodowy,

e) zaleca się tworzenie nowych pomników przyrody oraz innych form ochrony, przewidzianych ustawą o ochronie przyrody, z obowiązkiem wprowadzania ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy lub jej części,

f) proponuje się objęcie ochroną :

- ❖ w formie rezerwatu przyrody nieożywionej, *wzgórza kemowego* w okolicy wsi Minkowce,
- ❖ w formie rezerwatu wodnego źródła w okolicy wsi Nowy Ostrów
- ❖ oraz w formie użytków ekologicznych „uroczysko” w okolicach Lipowego Mostu, Sosnowika
- ❖ rezerwatu Stare Biele.

2.1.2. Ochrona środowiska

2.1.2.1. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

a) W ramach ochrony wód powierzchniowych i podziemnych wyodrębnia się następujące kierunki zagospodarowania:

- utrzymanie pierwszej klasy czystości wód rzek: Słoi, Starzynki, Poczopówki, Łangi i Woroniczy,
- utrzymanie nienaruszalnych przepływów biologicznych w/w rzek,
- ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- zakazu odprowadzania do wód powierzchniowych (rzek) i gruntowych ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które zapewniają utrzymanie obowiązującej klasy czystości tych wód,
- budowy oczyszczalni ścieków, lub budowy stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych z późniejszymi wywozami tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Sokółce, a docelowo do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Szudziałowie,
- zachowania strefy ochrony bezpośredniej o szerokości 8 - 10 m. dla ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w następujących wsiach: Babiki, Horczaki i Szudziałowo oraz zachowania ustanowionej strefy ochrony pośredniej dla ujęcia wody we wsi Horczaki,
- uwarunkowania budowy nowych ujęć wody podziemnej w strefie Szudziałowo -Ostrów Północny uprzednim określeniem zasobów wodnych zbiornika wód podziemnych „Szudziałowo”,
- zachowania w stanie dotychczasowym stref wypływu, istniejących na terenie gminy źródeł ciepła.

2.1.2.2. Ochrona powietrza atmosferycznego

a) W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego uwzględnia się następujące kierunki zagospodarowania:

- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza, głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
- poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- obowiązku stałego monitoringu atmosfery, jako podstawy ustalania lokalnych jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie stosownych decyzji organu kompetentnego d/s ochrony środowiska,
- wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródła zanieczyszczeń,
- stosowania w ciepłownictwie paliw o mniejszej uciążliwości dla środowiska (np. gazu ziemnego i płynnego oraz oleju opałowego) - szczególnie na obszarach objętych ochroną prawną
- utrzymania zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
- utrzymania dobrego stanu dróg kołowych łącznie z zachowaniem płynności ruchu na tych drogach, szczególnie w obrębie obszarów zabudowanych,
- przestrzegania wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w emisjach energetycznych i technologicznych.

2.1.2.3. Ochrona powierzchni ziemi

a) W ramach ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania:

- ochronę powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami (odpadami) stałymi i płynnymi,
- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele nierolnicze,
- ochronę powierzchni ziemi przed skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- sukcesywnej likwidacji istniejących nie urządzonych wysypisk i grzebowisk,
- stworzenia systemu organizacyjnego odbioru i transportu odpadów, gwarantującego ochronę środowiska przyrodniczego przed zanieczyszczeniami i pozwalającego na pozyskanie surowców wtórnych w drodze selekcji odpadów u ich producentów lub na składowiskach, systemu zbytu surowców wtórnych oraz organizację przejściowych składowisk typu kontenerowego w miejscach znacznego wytwarzania tych odpadów,
- budowy oczyszczalni ścieków w Szudziałowie lub budowy stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Szudziałowie,
- zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (zadrzewienia śródpolne, użytki ekologiczne, itp.),
- utrzymanie wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- przyjmowania w planach miejscowych zwartych kompleksów gleb chronionych (III a, III b, IV a i IV b) jako ogranicznika rozwoju budownictwa pozarolniczego z uwzględnieniem ustawowych przepisów w tym zakresie,
- wyłączenia obszarów użytków ornych zdrenowanych spod jakiegokolwiek zabudowy kubaturowej,
- racjonalnej eksploatacji złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów określonych w ustawie z dnia 4 lutego 1994r - Prawo geologiczne i górnicze - Dz. U. Nr 27, póź. 96, przeznaczając jednocześnie działki położone na terenie gruntów wsi: Kozłowy Ług, Szczęsnowicze, Horczaki Górne na gminne punkty poboru kruszywa,
- sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych, głównie o kierunku rolnym lub leśnym,
- zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za „obszary perspektywiczne występowania surowców mineralnych” - są to obszary położone w okolicy wsi: Wojnowice, Horczaki Dolne, Horczaki, Knyszewicze, Pjerożki i Poczopek.

2.2. Kierunki i zadania ochrony dóbr kultury

Ochrona i utrzymanie w należyтым stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych, w miarę upływu lat i dalszego ubytku ludności będzie coraz trudniejsze i to gmina będzie musiała przejmować te obiekty oraz dbać o ich należyte utrzymanie.

Jednocześnie, istniejące na terenie gminy dobra kultury w postaci obiektów zabytkowych, obiektów o wartościach kulturowych, obiektów archeologicznych będą nabierały z biegiem lat wartości historycznych (niektóre z nich będą wpisane do rejestru zabytków), ale także ulegały dalszej degradacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania ich należytego stanu lub rekonstrukcji niektórych z nich.

Rozwiązanie tego trudnego problemu będzie wymagało skoordynowania działań administracji rządowej i samorządowej. W tym celu należy:

W przypadku obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych:

- a) ściśle współpracować z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,
- b) ustalać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego odpowiednie zalecenia w celu ochrony zabytków i wartości kulturowych,
- c) kontrolować stan techniczny obiektów oraz udzielać pomocy (z udziałem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) ich właścicielom w celu należytego utrzymania obiektów,
- d) dbać o właściwe wykorzystanie funkcji obiektów,
- e) dążyć w szczególnych przypadkach do wykupienia obiektów przez gminę,
- f) w przypadku konieczności rozbiórki lub przeniesienia obiektu, należy przed jego likwidacją lub przeniesieniem dokonać inwentaryzacji na zasadach określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- g) wszelkie prace dotyczące obiektów zabytkowych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

- h) na terenach cmentarzy i parków należy przeprowadzać systematyczne prace porządkowe i pielęgnacyjne zieleni oraz prace remontowo - konserwatorskie dawnych nagrobków i krzyży - po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W przypadku stanowisk archeologicznych:

- a) wprowadzać odpowiednie ustalenia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego, chroniące obiekty archeologiczne,
- b) w przypadku konieczności przeznaczenia terenów za stanowiskami archeologicznymi na ważne cele publiczne należy w planie miejscowym ustalić sposób postępowania uzgodniony z Wojewódzkim konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- c) należy zapisywać w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego konieczność zawiadomienia służby archeologicznej w przypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia podczas prowadzonych prac ziemnych,
- d) stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków nie powinny być rozkopywane, a na ich terenie nie należy lokalizować żadnych inwestycji,
- e) inwestycje planowane na obszarach stanowisk archeologicznych nie wpisanych do rejestru zabytków lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie, należy uzgadniać z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.

Tworzenie nowych wartości kulturowych:

- a) należy kultywować regionalne formy architektoniczne oraz tradycje materiałowe i konstrukcyjne,
- b) należy dążyć do indywidualizowania przestrzennych form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu,
- c) wyżej wymienione działania należy wpisywać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.3. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb

2.3.1. Tendencje demograficzne

Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludnościowego województwa białostockiego do 2010 r oraz dotychczasowy trend ludnościowy w gminie Szudziałowo, należy oczekiwać zmian demograficznych w kierunku dalszego spadku liczby ludności.

Przewiduje się, że liczba ludności będzie wynosiła:
roku 2005 ok. 3500 osób, w roku 2010
ok. 3100 osób.

W latach 1997-2010 ubyłyby z gminy ponad 1000 osób.

W najbliższej przyszłości konsekwencją zmian zachodzących w strukturze ludności będzie pogłębianie się deformacji struktury wieku ludności.

Przewiduje się:

- -nieznaczny spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- -dalszy spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym (głównie z tej grupy ludności rekrutują się migranci),
- -wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Nieodwracalny proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podjęcia skutecznych działań związanych z budową nowoczesnego systemu zabezpieczeń społecznych.

Wyludnianie się wsi powodować będzie proces rozwoju gospodarstw rolnych typu farmerskiego o dużych arealach, co sprzyjać będzie właściwemu zagospodarowaniu wypadających gospodarstw rolnych.

Przemiany demograficzne wpłyną także na zmiany w użytkowaniu urządzeń infrastruktury technicznej.

2.3.2. Mieszkalnictwo.

Z prognozy demograficznej wynika, że do 2010 r na terenie gminy nie wystąpi potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych. Przyjmując zakładany wskaźnik nasycenia ludności w mieszkania, jak na Zachodzie Europy w wysokości 400 mieszkań na 1000 mieszkańców, gmina Szudziałowo powinna w roku 2010 posiadać 1240 mieszkań. Już dziś gmina posiada 1495 mieszkań, a więc więcej niż będzie potrzebowała w roku 2010,

Zatem należy się liczyć, że w wyniku odpływu ludności będzie narastał problem mieszkań opuszczonych. Nowe budownictwo będzie realizowane przez miejscową ludność głównie w celu polepszenia warunków zamieszkiwania.

W najbliższych latach główny nacisk inwestycyjny powinien być położony na modernizację istniejącej zabudowy oraz wymianę budynków będących w złym stanie technicznym a także wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczne.

Zasadniczym problemem będzie zagospodarowanie nadmiaru zabudowy mieszkaniowej w wyludniających się wsiach. We wsiach posiadających walory środowiska przyrodniczego część zasobów mieszkaniowych opuszczonych może być przystosowana dla potrzeb rekreacji i budownictwa letniskowego.

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

- a) utrzymanie, modernizacja, wymiana i uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową (plomby),
- b) zabezpieczenie środków budżetowych na właściwe utrzymanie istniejącego budownictwa komunalnego,
- c) dążenie do prywatyzacji zasobów komunalnych,
- d) przejmowanie do zasobów komunalnych prywatnych mieszkań opuszczonych, lub których stan techniczny jest zagrożony a właściciele nie są w stanie dokonać remontu (będzie to możliwe przy zabezpieczeniu mieszkań dotychczasowym właścicielom),
- e) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności.

2.3.3. Usługi.

Na poziomie usług ponadpodstawowych w zakresie administracji powiatowej, administracji państwowej, sądownictwa, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, szkolnictwa średniego, kultury, sportu kwalifikowanego oraz specjalistycznego handlu i rzemiosła usługi będą realizowane w Sokółce.

W zakresie usług podstawowych: oświaty, kultury, zdrowia i pomocy społecznej, handlu sportu i turystyki, łączności i administracji i innych usług zlokalizowanych w sieci osadniczej gminy nie przewiduje się zwiększania ich ilości wobec malejącej liczby ludności w gminie. Natomiast głównym problemem będzie utrzymywanie istniejących urzędów w dobrym stanie technicznym i podnoszenie jakości ich wyposażenia. Niektóre urzędy z braku użytkowników mogą być zmienione na inny rodzaj użytkowania.

Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym będzie powodował zwiększone zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej.

Główne zadania w zakresie usług podstawowych to:

- a) Zapewnienie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację (lub rozbudowę) urzędów, które w dalszym ciągu będą służyły miejscowej ludności tj.:
  - szkół podstawowych we wsiach: Szudziałowo, Babiki,
  - W związku z przeprowadzaną reformą oświaty w Polsce utworzone zostało Gimnazjum,
  - Gminnego Ośrodka Animacji Kultury i Rekreacji w Szudziałowie,
  - -filii bibliotecznych we wsiach: Babiki i Wierzchlesie,
  - -świetlic wiejskich we wsiach: Wierzchlesie, Zubrzyca Wielka, Wojnowce,
  - -kościół we wsiach: Szudziałowo, Minkowce, Samogród, Wierzchlesie, Ostrów Północny,
  - -placówek handlowych we wsiach: Boratyńszczyzna, Łaźnisko, Minkowce, Ostrów Północny, Szudziałowo, Wojnowce. Dopuszcza się możliwość uruchamiania nowych placówek handlowych i gastronomicznych zgodnie z zasadami gospodarki rynkowej, szczególnie potrzebne będą placówki gastronomiczne (nawet tylko sezonowe) dla obsługi turystów,
  - -urzędów sportowych i turystycznych we wsiach: Minkowce, Szudziałowo, Wierzchlesie, boiska przy szkołach podstawowych, oraz szlaki turystyczne:
    - narciarski i tatarski (Bohoniki - Kruszyniany). Wzdłuż szlaków turystycznych należy tworzyć urządzenia obsługi turystów.
  - -urzędu pocztowego we wsi: Szudziałowo
  - -urzędów administracji: urzędu gminy w Szudziałowie, banku spółdzielczego w Szudziałowie.
  - -remiz strażackich we wsiach: Szudziałowo, Usnarz Górny, Wierzchlesie, Zubrzyca Wielka,
  - -zbiorników przeciwpożarowych we wsiach: Babiki, Chmielowszczyzna, Knyszewicze, Minkowce, Sukowicze, Szudziałowo, Wierzchlesie, Wojnowce,
  - -cmentarzy we wsiach: Szudziałowo, Minkowce, Samogród, Wierzchlesie, Ostrów Północny.

- b) Tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych obiektów i terenów usługowych poprzez dokonanie zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej obiektów w zależności od potrzeb i warunków urbanistyczno-przyrodniczych. Zabieg ten może zwiększyć szansę prywatyzacji i znalezienia użytkowników.

Wyżej wymienione obiekty mogą być wykorzystane np. jako obiekty z zakresu opieki społecznej (domy spokojnej starości), ochrony zdrowia, obsługi turystyki, itp.

- c) Tworzenie warunków do rozwoju zabudowy mieszkaniowej - usługowej na nowych terenach określonych na ten cel na rysunku studium poprzez:

- -sporządzenie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego,
- -przygotowanie infrastrukturalne terenów (uzbrojenie).

Szczególne predyspozycje do rozwoju usług z zakresu obsługi turystyki mają tereny położone w sąsiedztwie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej oraz przy drodze wojewódzkiej Supraśl - Krynki.

Zainteresowanie tymi terenami będzie w perspektywie wzrastać w miarę wzrastania zamożności społeczeństwa. Jest tu bowiem bogactwo przyrody, krajobrazu, nieskażona przyroda, cisza i niezły dojazd, a więc wszystko, co potrzebują ludzie chcący oderwać się od uciążliwości miast.

Można np. wyznaczyć tereny zabudowy letniskowej w oparciu o wyludniające się wsie oraz opuszczone ziemie, należące do Skarbu Państwa. Niedaleka odległość od Białegostoku nie będzie dla mieszkańców miast przeszkodą do posiadania drugiego domu.

2.4. Kierunki i zadania rozwoju gospodarczego gminy i terenów dla tych potrzeb

2.4.1. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła i obszary pod zabudowę przemysłowo - rzemieślnicza

Przemysł i rzemiosło produkcyjne powinny się rozwijać w gminie w oparciu o aktywność gospodarczą mieszkańców gminy, niewykorzystany majątek produkcyjny .

Bogactwo zasobów mineralnych gminy stwarza szansę rozwojowe kopalnictwa na potrzeby Białegostoku i innych miast.

Należy tworzyć warunki do eksploatacji surowców mineralnych poprzez:

- a) sporządzanie dokumentacji geologicznej złóż piasków, żwirów i gliny,
- b) przeznaczanie w planach miejscowych udokumentowanych złóż na cele eksploatacji powierzchniowej,
- c) wyznaczanie w sąsiedztwie udokumentowanych złóż ewentualnych miejsc przetwórstwa tych surowców.

Gmina Szudziałowo posiada także duże możliwości rozwoju przetwórstwa drewna i runa leśnego w oparciu o duże kompleksy leśne i ten kierunek rozwoju gospodarczego gminy powinien być przez samorząd gminy promowany. Wydaje się, że jest to duża szansa gminy.

2.4.2. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa : obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tereny leśne

2.4.2.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Gmina Szudziałowo pozostanie obszarem o wiodącej funkcji rolniczej. Stosunkowo dobre gleby, z przewagą klas IV, sprzyjają rozwojowi rolnictwa, choć warunki wilgotnościowe gleb i ich znaczne zakamienienie nie są sprzyjające.

Pomimo zajmowania znacznej powierzchni gminy przez Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i jego otulinę, rolnictwo będzie miało znaczną swobodę działalności gospodarczej.

Dominacja indywidualnej gospodarki rolnej i możliwość łatwego powiększania areалу gospodarstw rolnych z uwagi na wyludnianie wsi i znaczne arealy gruntów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, będzie sprzyjającym czynnikiem dostosowania się rolnictwa gminy do standardów europejskich.

Jest paradoksem, że sytuacja istniejąca rolnictwa gminy spowodowana zanikaniem szeregu wsi, co uważane jest obecnie za niedorozwój gospodarczy, będzie już za kilka lat (z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej) pozytywnym elementem polityki rolnej jaką Polska będzie musiała stosować. Gmina

Szudziałowo w zakresie gospodarki rolnej może bardzo szybko i to bezboleśnie przystosować się do warunków Unijnych.

Stan użytków rolnych w gminie jest dobry. Brak jest dużych kompleksów nieużytków rolnych. Istniejące możliwości produkcji rolnej, wynikające z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz sąsiedztwo Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, przemawiają raczej za rozwojem rolnictwa ekologicznego. Nie wyklucza się także intensywnej produkcji rolnej na terenach oddalonych od Parku Krajobrazowego.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów gleb i ich przydatności wskazują na możliwość kontynuacji dotychczasowych kierunków produkcji rolniczej tj. produkcji głównie zbóż, w tym żyta i owsa oraz hodowli trzody chlewnej i bydła. Inne formy upraw, podobnie jak obecnie, będą posiadały mniejsze znaczenie.

Przewiduje się dalsze zmniejszanie się ilości gospodarstw rolnych, przy zwiększaniu się ich średniej powierzchni. Tempo tych zmian będzie zależęć od polityki rolnej Państwa (ceny produktów rolnych, ceny środków do produkcji, możliwości zbytu, kredytowanie rolnictwa) oraz od możliwości tworzenia nowych miejsc pracy na wsi i w miastach dla ludności odchodzącej z rolnictwa.

Należy oczekiwać wzrostu poziomu technologii rolniczej oraz warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców wsi w wyniku rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Należy rozwijać ekologizację terenów rolniczych i produkcję rolnictwa poprzez:

- preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji bezpiecznej żywności, szczególnie w sąsiedztwie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej,
- systematyczne eliminowanie chemicznych środków ochrony upraw, zwłaszcza na terenach narażonych na skażenie wód (doliny rzek , strefa wododziałowa o znacznych zasobach wód podziemnych),
- stopniowe ograniczanie stosowania nawozów mineralnych na rzecz nawożenia organicznego,
- przeciwdziałanie procesom obniżania się poziomu wód gruntowych oraz ujemnym skutkom melioracji,
- unikanie nadmiernej koncentracji hodowli oraz upowszechnianie jej w wielofunkcyjnych gospodarstwach rolnych,
- upowszechnianie samowystarczalności paszowej gospodarstw rolnych,
- upowszechnianie stosowania przyjaznych środowisku nośników energii: woda, wiatr, substancje organiczne (oleje, alkohol),
- rozwijanie kampanii reklamowej produktów rolniczych z terenu gminy, leżącej w zdrowym środowisku przyrodniczym.

Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz majątku produkcyjnego rolnictwa powinno polegać na:

a) wspomaganiu procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych poprzez:

- -zbywanie gruntów rolnych Skarbu Państwa i komunalnych,
- -prowadzenie scaleń i wymianę gruntów,
- -popieranie rozwoju urzędzeń obsługi rolnictwa i sfery pozarolniczej w celu umożliwienia zwiększenia ilości miejsc pracy na wsi dla ludności, która będzie rezygnowała z pracy w rolnictwie,
- -popieranie rozwoju dużych gospodarstw rolnych,

b) poprawie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:

- -dalszą regulację stosunków wodnych (melioracje, drenaż),
- -zwiększanie udziału nawożenia naturalnego,

c) popieraniu rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produktów rolnych, przetwórstwa rolno -spożywczego i obsługi weterynaryjnej poprzez:

- -promocję terenów przeznaczonych na działalność gospodarczą
- -stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz podmiotów gospodarczych świadczących usługi na rzecz rolnictwa i tworzących miejsca pracy na wsi. Terenami rozwoju otoczenia rolnictwa mogą być istniejące tereny przeznaczone na ten cel - niejednokrotnie opuszczone,

d) podnoszeniu poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania ludności wiejskiej poprzez:

- -rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej:

- wodociągów, kanalizacji, elektroenergetyki, gazownictwa, telekomunikacji oraz usuwania i utylizacji odpadów,
- -utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i podnoszenie ich standardu w celu podniesienia jakości świadczonych usług w zakresie oświaty, zdrowia, kultury, sportu, bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
- -tworzenie warunków do powstawania nowych usług,
- -poprawę stanu dróg w gminie, zarówno o znaczeniu ponadgminnym, jak też dróg gminnych i polnych.

2.4.2.2. Tereny leśne

W gospodarczym rozwoju gminy Szudziałowo, lasy stanowią poważne bogactwo i szansę rozwojową.

W perspektywie gospodarczą funkcją lasów pozostanie, jak obecnie, produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego na rzecz gospodarki narodowej oraz na potrzeby właścicieli, jeśli chodzi o lasy prywatne. Rodzaj pozyskiwanego surowca to głównie drzewo gatunków iglastych i częściowo gatunków liściastych.

Przetworzenie pozyskiwanego surowca (przerób tartaczny, produkcja sklejk, okleiny, zapalek, papieru, płyt wiórowych, itp.) odbywa się poza obszarem gminy. Tym niemniej, w pobliżu lasów na terenie gminy, prowadzona będzie, na szerszą skalę niż dotychczas, przeróbka drewna.

W perspektywie powinno wzrosnąć także pozyskiwanie i przetwarzanie runa leśnego i owoców leśnych na cele konsumpcyjne w kraju i na eksport.

Ważną funkcją lasów pozostanie funkcja wodo i glebochronna a także jako ostoja dzikiego ptactwa i zwierzyny (lasy określone w rysunku Studium).

Stąd też w rozwoju gospodarczym szansą jest także łowiectwo prowadzone przez koła łowieckie w siedmiu obwodach łowieckich.

Postuluje się także powrót do bartnictwa na terenach leśnych, co uatrakcyjniłoby ofertę produktów leśnych o najwyższych parametrach ekologicznych.

Obszar lasów wchodzących w skład Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej stanie się w perspektywie podstawowym obszarem turystycznym gminy o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, stąd też koniecznym jest dostosowanie w planach urządzeniowych gospodarstwa leśnego sposobu gospodarki leśnej na tych terenach do priorytetu funkcji turystycznych, a także w opracowywanym planie ochrony PKPK powinny być zawarte sposoby wykorzystania Puszczy do celów turystycznych.

W perspektywie powinna wzrosnąć powierzchnia lasów. Przewiduje się zalesienie ponad 2000 ha gruntów nieprzydatnych rolniczo. Najwięcej gruntów do zalesienia przeznaczają się we wsiach: Wierzchlesie, Wojnowce, Knyszewice Duże, Nowy Ostrów i Poczopek (zgodnie z operatem granic gruntów polno - leśnych).

W gospodarce leśnej należy rozwijać system proekologiczny, polegający na:

- -ochronie różnorodności biologicznej lasów, naturalnych kierunkach hodowli lasów z zachowaniem zgodności siedliskowej,
- -przeciwdziałaniu monokulturze lasów,
- -zwiększeniu odporności biologicznej lasów poprzez wprowadzanie domieszek drzew innych niż panujące w lasach, zapobieganie masowemu pojawianiu się szkodników oraz stosowanie biologicznych metod ich zwalczania,
- -zwiększaniu lesistości poprzez zalesianie marginalnych terenów rolniczych wg. ustalonych granic polno - leśnych.

2.4.3. Kierunki rozwoju obszarów wypoczynkowych

Zasadniczym walorem funkcji turystyczno - wypoczynkowej gminy są tereny leśne, szczególnie położone w pobliżu cieków wodnych. Ponadto czystość środowiska jest elementem wzbogacającym atrakcyjność turystyczno wypoczynkową gminy.

Na terenach położonych na obrzeżach Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, określonych w „Studium” jako rekreacyjne, należy tworzyć sukcesywnie zasoby gruntów komunalnych i Skarbu Państwa dla potrzeb wypoczynku pobytowego, świątecznego i codziennego..

Przewiduje się dalszy rozwój budownictwa letniskowego w miejscowościach: Lipowy Most, Sosnowik, Poczopek i Talkowszczyzna.

Duże możliwości wykorzystania turystycznego mają istniejące na terenie gminy szlaki turystyczne a m.in. szlak turystyki pieszej (szlak tatarski Bohoniki -Kruszyniany).

Do celów turystycznych należy wykorzystać także budynki opuszczone we wsiach oraz niewykorzystane obiekty usługowe - głównie poszkolne.

Tereny leśne o znakomitych walorach przyrodniczych staną się w przyszłości obiektem wzrastającego zainteresowania turystyki kwalifikowanej krajowej i zagranicznej (przyrodnicy, myśliwi) i z myślą o nich należy dążyć do rozwoju bazy obsługi tej grupy turystów.

Przystosowanie terenów dla potrzeb wypoczynku i turystyki (zwłaszcza masowej), powinno obejmować przede wszystkim następujące działania:

- - usankcjonowanie formalne terenów (w tym lasów) ustaleniami planów miejscowych i innym stosownym trybem prawnym,
- - organizacja parkingów na obrzeżach lasów i wzdłuż tras turystycznych,
- - wyznaczanie ścieżek dydaktycznych i szlaków turystycznych,
- - urządzenie miejsc biwakowych,
- - organizacja systemu zaopatrzenia w wodę, energię elektryczną oraz urządzenia sanitarne i miejsca gromadzenia odpadów stałych.

2.4.4. Obszary przekształceń przestrzennych.

Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo, wynikające z istniejących uwarunkowań przestrzenno - gospodarczych oraz z zamierzeń rządowych i innych - znanych obecnie zamierzeń instytucji gospodarczych i innych, nie stwarzają generalnie przesłanek do wyróżniania na terenie gminy obszarów, które ulegałyby zasadniczym przekształceniom przestrzennym.

Jednakże nawet niewielkie zmiany, wynikające z zamierzonych działań gminy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, w okresie perspektywicznym spowodują pewne punktowe lub liniowe przekształcenia przestrzenne w miejscowościach, gdzie wystąpi jakikolwiek ruch budowlany, czy powstanie nowa działalność gospodarcza.

Przekształcenia te wynikają z zakładanego w „studium” rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno - gospodarczego.

Szczególnym przekształceniom mogą ulec:

- -obszary powierzchniowej eksploatacji surowców, które po ich wykorzystaniu powinny być zrehabilitowane w kierunku rolniczym lub leśnym,
- -obszary po likwidacji dzikich wysypisk śmieci, przywracane do pierwotnego stanu,
- -obszary zabytków archeologicznych, które mogą być przedmiotem badań,
- -tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową w plombach między zabudową istniejącą- dopuszczone na terenach zainwestowanych,
- -tereny przewidziane pod zabudowę usługową , produkcyjną ,
- -tereny kierunkowego rozwoju przestrzennego jednostek osadniczych pokazane na mapie „Studium”,
- -tereny położone przy ciągach komunikacyjnych, gdzie przewiduje się możliwość rozwoju usług handlowo - gastronomicznych i obsługi komunikacji,
- -obszary rolne, które w wyniku przekształceń rolnictwa mogą ulec przeobrażeniom co do wielkości gospodarstw i struktury upraw rolnych,
- -obszary leśne, które w wyniku ulepszania drzewostanu i zwiększenia powierzchni leśnej spowodować mogą przeobrażenia przestrzenne i krajobrazowe,
- -modernizowane i budowane odcinki dróg krajowych, wojewódzkich i gminnych,
- -tereny projektowanej przebudowy i budowy systemów infrastruktury technicznej, tj. w zakresie:
  - zaopatrzenia w wodę
  - odprowadzania ścieków sanitarnych i gospodarki odpadami stałymi
  - zaopatrzenia w gaz ziemny
  - elektroenergetyki
  - telekomunikacji
- -tereny rozwojowe jednostek osadniczych.

2.5. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji

System komunikacji drogowej gminy Szudziałowo przedstawia się następująco:

W celu poprawy warunków ruchu na drogach należy wykonać pobocza o normatywnych szerokościach. W przyszłości, przy wzroście ruchu na drodze Nr 674, w związku z planowanym otwarciem przejść granicznych w Wojnowcach i Krynkach, należy się liczyć z potrzebą poszerzenia jezdni na niektórych odcinkach do 6,0 m.

Na etapie modernizacji w/w dróg zaistnieje potrzeba oceny oddziaływania drogi na środowisko i otoczenie z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy w ich otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu, wprowadzenia urządzeń zabezpieczających w miejscach największej możliwości powstania kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym, wykonania zabezpieczeń istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko i otoczenie, minimalizowanie ilości nowych włączeń ulic i dojazdów, zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnienia ich z zarządcą drogi.

W związku z planowanym otwarciem przejścia granicznego w Wojnowcach, należy liczyć się z potrzebą modernizacji drogi powiatowej 03126 (i 03129 w gminie Sokółka) oraz budowy drogi na odcinku Wojnowce - granica państwa w ciągu istniejącej drogi rolniczej.

Bieżące remonty i modernizację dróg gminnych należy wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:

- • odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o najwyższej w skali gminy aktywności gospodarczej,
- • odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących wywołać paraliż życia społeczno - gospodarczego części sieci osadniczej.

Podjąć działania formalno - prawne w celu zaliczenia do dróg gminnych ulic:

Centralnej w Szudziałowie, bez nazwy w Miszkenikach Wielkich i Usnarzu Górnym oraz dróg stanowiących bezpośrednie połączenia pomiędzy wsiami Wierzchlesie - Jeziorek, Suchynicze - Szczęsnowicze, Słoja - Sukowicze, Sukowicze - Pierozki oraz Grzybowski - droga 03132.

2.6.5. Zaplecze motoryzacji

Z uwagi na brak w gminie Szudziałowo, jak i sąsiedniej gminie Krynki, stacji paliw z pełnym asortymentem paliw oraz zakładów naprawy pojazdów, należy podjąć działania celem poprawy warunków obsługi w tym zakresie. Potrzeba przyspieszenia realizacji urządzeń zaplecza motoryzacji związana jest również z planowanym otwarciem przejścia granicznego w Wojnowcach i Krynkach.

2.6.6. Komunikacja autobusowa Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Białymstoku

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- a) utrzymania w należytym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
- d) zapewnienia obsługi komunikacją autobusową wsi: Lipowy Most, Sosnowik, Boratyńszczyzna i Sukowicze,
- e) zapewnienie bezpośredniego połączenia autobusowego wsi Wierzchlesie z gminą Szudziałowo.

2.6.7. Ścieżki rowerowe

Wytyczenie ścieżek rowerowych przewiduje się wzdłuż drogi wojewódzkiej 03147, łączącej wsie: Szudziałowo, Nowinka, Kozłowy Ług, Stójka - Borowszczyzna i Talkowszczyzna .

2.6. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej.

Systemy infrastruktury technicznej tj. wodociągowej, kanalizacyjnej - sanitarnej i utylizacji odpadów stałych, gazowniczy, elektroenergetyczny, ciepłowniczy i telekomunikacyjny, będą sukcesywnie i selektywnie rozbudowywane, tworząc podstawy postępu cywilizacyjnego, rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzennego gminy. Rozwój infrastruktury technicznej będzie następował z uwzględnieniem priorytetów, wynikających głównie ze skali i pilności potrzeb oraz osiąganey z tego tytułu efektywności techniczno - ekonomicznej, a podstawowymi kryteriami kolejności realizacji tych zadań będą:

- - zapewnienie właściwego funkcjonowania istniejących urządzeń infrastruktury technicznej (modernizacja, remonty, itp.),
- - realizacja nowych urządzeń dla potrzeb określonych jednostek o największej aktywności gospodarczej i inwestycyjnej mieszkańców, gwarantujących opłacalność inwestycji,

- - uwarunkowania techniczne realizacji, wynikające z przestrzennego usytuowania jednostek w określonym systemie,
- - obniżenie kosztów funkcjonowania i podniesienia standardu większych obiektów komunalnych (np. szkół),
- - wymogi ochrony środowiska przyrodniczego, szczególnie wynikające ze statusu ochronnego Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej.

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb. Dopuszczalnym jest wprowadzenie nowych elementów i rozwiązań systemów, bez konieczności zmiany treści „Studium”, pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

2.6.1. Zaopatrzenie w wodę

2.6.1.2. Kierunki działania w zakresie zaopatrzenia w wodę

a) Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby - poprzez:

- - utrzymanie w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją komunalnych ujęć wody wraz ze stacjami wodociagowymi w Babikach, Horczakach i Szudziałowie,
- - zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociagowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuwy, hydranty) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
- - rozwój sieci wodociagowej w gminie z wykorzystaniem istniejących wodociagów, w szczególności podłączenie do systemu wsi dotychczas niezwodociagowanych, tj.
- • do wodociagu Szudziałowo poprzez przedłużenie sieci wodociagowej do miejscowości: w kierunku południowym - Ostrów Północny, Ostrów Południowy (w porozumieniu z Gminą Krynki), Ostrów Nowy lub alternatywnie - bez wchodzenia na teren gminy Krynki - Ostrów Północny, Poczopek, Ostrów Nowy, Sosnowik oraz w kierunku zachodnim - Nowinka, Boratyńszczyzna, Kozłowy Ług, Stójka, Stójka Borowszczyzna, Talkowszczyzna, Stare i Nowe Trzcianno, Rowek, Jeziorek,
- • do wodociagu Babiki poprzez przedłużenie sieci wodociagowej do wsi: w kierunku południowo - wschodnim od wsi Minkowce do wsi: Usnarz Górny, Grzybowszczyzna, Harkowicze, Sukowicze oraz w kierunku południowo - zachodnim od wsi Babiki do wsi: Knyszewicze, Słoja,
- • do wodociagu w starej Kamionce w gm. Sokółka wsie: Wierzchlesie i Łażnisko lub budowa ujęcia i stacji wodociagowej we wsi Wierzchlesie z podłączeniem wsi Łażnisko,
- • w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych,
- • na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi,
- • na potrzeby potencjalnego rozwoju turystyki i wypoczynku, przewidywanego na terenach rekreacyjnych, wyznaczonych w „Studium”, położonych w sąsiedztwie lasów Puszczy Knyszyńskiej,
- -połączenie ze sobą systemu wodociagowego Babiki i Szudziałowo poprzez wykonanie spinki Szudziałowo - Sukowicze.

b) Propozycje rozwoju sieci wodociagowej pokazane w części graficznej, są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych, opartych o dokładniejsze rozeznanie stanu istniejącego i uwarunkowań realizacyjnych, takich jak np. prawno - własnościowych terenu.

c) Wsie Biały Ług i Lipowy Most zaopatrywane będą w wodę z ujęć lokalnych.

d) Wdrożenie ustalonej strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Horczakach poprzez wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i pełne respektowanie zakazów:

- -odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do gruntu oraz ich rolniczego wykorzystania,
- -lokalizowania obiektów uciążliwych dla środowiska bez wcześniejszego opracowania oceny ich oddziaływania na środowisko wód podziemnych,
- -magazynowania nawozów sztucznych i naturalnych oraz środków ochrony roślin, bez odpowiedniego zabezpieczenia pomieszczeń magazynowych przed przesiąkaniem tych substancji do gruntu,
- -przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych,
- -lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

e) Ustalenie stref ochronnych ujęcia wody w Szudziałowie i w przypadku wystąpienia strefy ochrony pośredniej wprowadzenie jej do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

f) Utrzymanie w należyłym stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego, do ewentualnych potrzeb obrony cywilnej, istniejących studni głębinowych,

2.6.2. Odprowadzenie ścieków sanitarnych, gospodarka odpadami stałymi

2.6.2.1. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków sanitarnych

a) Przyjmuje się rozdzielczy system kanalizacji w gminie, składający się z systemu kanalizacji sanitarnej, do odprowadzenia ścieków sanitarnych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków i oddzielnego dla kanalizacji deszczowej z urządzeniami podczyszczającymi, do odprowadzenia wód opadowych z terenów zabudowanych.

b) Systemy scentralizowane kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwiązywane z uwzględnieniem następujących kryteriów

- -w miejscowościach o największym w skali gminy procencie ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejsze gospodarce. Stworzy to większe niż w innych wsiach szansę na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,
- -w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczenie w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych, takie jak szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka,
- -w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.

c) Kolejność rozwoju systemów scentralizowanych kanalizacji sanitarnej w/g kryteriów podanych w pkt. b:

- -budowa kanalizacji sanitarnej i mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków z punktem zlewnym nieczystości płynnych w Szudziałowie, a po jej wykonaniu likwidacja istniejącej mechanicznej oczyszczalni ścieków,
- -budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków we wsi Minkowce i po zwodociągowaniu we wsi Wierzchlesie,
- -dalszy sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji może być realizowany poprzez podłączenie za pośrednictwem ewentualnych przepompowni do oczyszczalni sąsiadujących wsi, i tak:
  - - do oczyszczalni w Szudziałowie wsie: Ostrów Północny, Ostrówek, Pierozki, Nowinka, Boratyńszczyzna, Kozłowy Ług, Stójka, Stójka Borowszczyzna, Talkowszczyzna,
  - - do oczyszczalni w Minkowcach wsie: Zubrzyca Mała, Zubrzyca Wielka, Wojnowce, Babiki, Szczęsnowicze, Suchynicze,
  - do oczyszczalni w Wierzchlesiu wsi Łażnisko.

d) Założony długofalowy proces rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy winien umożliwić oczyszczenie ok. 75% wytwarzanych ścieków.

W długofalowym procesie rozwoju, szybki postęp technologii w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić w ramach tych samych nakładów finansowych znacznie większe ilości ścieków niż założono.

e) Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w danej wsi, wymagać będzie każdorazowo dokonania:

- -sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
- -stosownych szczegółowych analiz techniczno-ekonomicznych,
- -rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- -wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków i kanałów sanitarnych w trybie planowania przestrzennego (wskazane w „Studium” propozycje lokalizacji oczyszczalni mają charakter orientacyjny).

f) Na obszarach zabudowy rozproszonej, w której nieracjonalna jest budowa systemów scentralizowanych, przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla budownictwa mieszkaniowego, a dla zakładów produkcyjnych, kontenerowych oczyszczalni ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzenia ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą.

g) Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość, w miarę rozwoju scentralizowanych systemów kanalizacyjnych, będzie maleć, po zrealizowaniu oczyszczalni ścieków z punktem zlewnym w Szudziałowie, winien odbywać się do tego punktu, a istniejące wylewisko należy zrehabilitować.

2.6.2.2. Gospodarka odpadami stałymi

a) Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych w sposób racjonalny, gwarantujący ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie wtórne składników użytkowych, odpowiadającego nowym przepisom prawnym, w których uwzględniono wymogi Unii Europejskiej wymagać będzie:

- -wykonania oceny oddziaływania na środowisko istniejącego gminnego składowiska odpadów stałych w Szudziałowie i w przypadku stwierdzenia, iż nie spełnia ono obowiązujących obecnie wymogów ochrony środowiska, dokonania jego modernizacji,
- -prawidłowej, zgodnej z założeniami projektowymi, eksploatacji gminnego składowiska odpadów stałych,
- -wprowadzenia obowiązku zorganizowanego wywozu odpadów stałych z terenów wiejskich o zwartej zabudowie,
- -opracowania specjalistycznego projektu techniczno - organizacyjnego systemu, uwzględniającego efekty rzeczowe, etapową realizację, wariantowe rozwiązania przejściowe i zasady finansowania,
- -przygotowania organizacyjnego selektywnej zbiórki odpadów stałych i prowadzenia kampanii promocyjnej,
- -wdrożenie opracowanego specjalistycznego projektu techniczno-organizacyjnego systemu gospodarki odpadami stałymi,
- -wybrania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą gospodarki odpadami w gminie z ustaleniem zadań jakie będą do niego należały,
- -tworzenia warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
- -rekułtywacji wiejskich wysypisk odpadów stałych.

b) Specjalistyczny projekt techniczno - organizacyjny systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, wykonany na zlecenie gminy powinien w szczególności określić:

- - mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
- -prognozę co do ilości i składu odpadów w tym ilości, rodzaj odpadów do recyklingu,
- -określenie systemu zbiórki odpadów w miejsce wytwarzania t.j.
- • rozwiązanie wielopojemnikowe, w których ilość pojemników uzależniona jest od ilości zbieranych asortymentów surowców wtórnych (makulatura, metale, szkło, tworzywo sztuczne, tekstylia) oraz odpadów do unieszkodliwiania przez przedsiębiorstwa specjalistyczne i odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo,
- • rozwiązanie dwupojemnikowe - surowce wtórne i odpady do unieszkodliwiania w jednym pojemniku z późniejszą segregacją w zbiornicy odpadów i w drugim pojemniku do wywiezienia na składowisko odpadów,
- -celowość ekonomiczną i techniczną bezpośredniego odbioru selekcjonowanych odpadów w miejscu wytwarzania i transportu surowców wtórnych do zbiornicy, a odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo na składowisko gminne, albo zastosowanie kontenerów przy wsiach z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) do zbiornicy odpadów lub na składowisko w zależności od ich rodzaju,
- -w przypadku wariantu z kontenerami ich lokalizację z uwzględnieniem:
- maksymalnej dostępności, w ruchliwych punktach - obok szkół, zakładów usługowych, handlowych itp.
- -określenie ilości i lokalizację zbiornic odpadów z wykorzystaniem tam gdzie to jest możliwe i racjonalne niezagospodarowanych terenów usługowych rolnictwa (w Szudziałowie i Babikach bazy magazynowo-skupowe Gminnej Spółdzielni „S.Ch.” w Krynkach) bądź wyznaczenie nowych w planie miejscowym,
- -określenie niezbędnego wyposażenia zbiornic odpadów,
- -określenie warunków techniczno-ekonomicznych do ewentualnego lokalnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności,
- -koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków pozyskiwanych z zewnątrz i efektywności użytkowej,
- -harmonogram realizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem etapowania i rozwiązań przejściowych.

c) Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów, który w pierwszej kolejności winien być wprowadzony w większych miejscowościach:

Szudziałowo, Wierzchlesie, Minkowce wymagać będzie:

- -podjęcia przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu systemu selektywnej zbiórki odpadów i uchwalenie „Regulaminu gospodarki odpadami”, który powinien szczegółowo regulować funkcjonowanie tego systemu, a przede wszystkim określić:
- • rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
- •miejsce lokalizacji pojemników,
- •asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
- • sposób usuwania odpadów wielkogabarytowych (czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawionych przed posesją w określonych dniach np. raz w kwartale,
- •graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
- •co należy robić z odpadami niezagospodarowanymi,
- •zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstw obsługujących system,
- •system opłat za wywóz i utylizację odpadów z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,
- •obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
- •sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów.

-wywóz d) Zadania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu gospodarki odpadami w gminie.

- -współdziałanie w organizowaniu systemu,
- -zawieranie umów z mieszkańcami, zobowiązujących do selektywnego zbierania i odstawiania odpadów,
- -rozstawianie pojemników do selektywnej zbiórki odpadów - zgodnie z regulaminem,
- -dostarczanie mieszkańcom worków do selektywnej zbiórki,
- -systematyczne odbieranie worków z zebranymi odpadami w cyklach określonych w zawartych umowach,
- -systematyczna wymiana pojemników z zebranymi odpadami na puste,
- -ewidencjonowanie odbieranych worków i pojemników z wyselekcjonowanymi surowcami wtórnymi i odpadami do unieszkodliwiania,
- -wystawianie mieszkańcom rachunków za wywóz i utylizację odpadów, jeśli koszty nie są wliczone w cenę worka lub w podatek,
- -segregowanie surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania na poszczególne odmiany,
- zebranych surowców wtórnych i odpadów do zakładów przetwarzających surowce wtórne bądź na wysypisko,
- -nadzorowanie i kontrolowanie prawidłowości selektywnego gromadzenia odpadów przez mieszkańców,
- -obsługa rejonowych zbiornic odpadów,
- -zgłaszanie w gminie wniosków o ewentualne sankcje wobec mieszkańców, którzy nie przestrzegają regulaminu gospodarki odpadami,
- -okresowe konserwacje i czyszczenie pojemników we własnym zakresie, bądź przez przedsiębiorstwa usługowe,
- -zabezpieczenie składowanych odpadów przed zamoczeniem, spalaniem, zabrudzeniem, a surowców wtórnych dodatkowo przed kradzieżą
- -poszukiwanie odbiorców surowców wtórnych oraz zakładów utylizacyjnych na pozostałe odpady,
- -zgniatanie i belowanie surowców wtórnych i pozostałych odpadów przeznaczonych do dłuższego transportu,
- -zawieranie umów z odbiorcami na dostawę surowców wtórnych i utylizację pozostałych odpadów,
- -ewentualne prowadzenie procesów uzdatniających i przetwarzających odpady -surowce wtórne,
- -ewentualna eksploatacja gminnego składowiska.

2.6.3. Zaopatrzenie w gaz

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do 2010 r. dla wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu gazowniczego.

Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie, zapewniającego dostawę w/w ilości gazu ziemnego, to budowa:

- a) gazociągu magistralnego w/c Bobrowniki - Krynki - Szudziałowo o średnicy 100 mm i dopuszczalnym ciśnieniu roboczym 6,4 MPa,
- b) 1 stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia w okolicach Ostrowa Północnego,
- c) wewnętrznej gminnej sieci średniego ciśnienia.

Zakłada się etapową realizację gazyfikacji na terenie gminy.

Priorytety tej realizacji to:

- a) pierwszeństwo wsi o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz i ewentualnej partycypacji, w tym położonych najbliższej stacji redukcyjno - pomiarowych i tworzących ciągi liniowe,
- b) pierwszeństwo wsi, w których będą względnie duże odbiory gazu na potrzeby urządzeń ciepłowniczych obiektów komunalnych (np. szkół, ośrodków zdrowia itp.).

Projektowanie sieci gazowniczych średniego ciśnienia powinno uwzględniać sytuację tam, gdzie jest to racjonalne z techniczno-ekonomicznego punktu widzenia i możliwe do koordynacji czasowej - obsługę położonych blisko sieci miejscowości gmin sąsiadujących.

Powyższe działanie wymaga stosownych uzgodnień z władzami zainteresowanych gmin i ludnością wsi.

2.6.4. Elektroenergetyka

a) Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły wymagać będzie:

- przebudowy linii SN 15 kV Sokółka - Krynki poprzez zwiększenie ilości wyjść liniowych z WRS Krynki w kierunku Słoja - Babiki, Ostrów Północny i Południowy,
- utrzymania w dobrym stanie technicznym istniejącej sieci SN 15 kV i NN,
- budowy nowych stacji transformatorowych w miejscach nowych odbiorów,
- budowy nowych odcinków linii SN 15 kV zasilających w/w stacje,
- rozbudowy sieci nn w/g aktualnych potrzeb.

b) Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemów elektroenergetycznych dla otoczenia zakłada się osiągnąć poprzez:

- budowę urządzeń elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- stosowanie rozwiązań technicznych zmniejszających konieczność wycinki drzew,
- utrzymywanie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.6.5. Ciepłownictwo

a) Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy,
- zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w pkt. „a”, zwiększających efektywność ich wykorzystania oraz ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetycznych.

b) Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój ciepłownictwa w oparciu o system gazowniczy,
- w miarę rozwoju systemu gazowniczego w pierwszej kolejności modernizacją instalacji ciepłowniczych należy obejmować obiekty i urządzenia komunalne o stosunkowo znacznym zużyciu ciepła jak szkoły, ośrodek zdrowia, obiekty kultury i inne obiekty o charakterze produkcyjnym,
- propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego itp.
- propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.).

2.6.6. Telekomunikacja

Dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy oraz podniesienia standardu usług telekomunikacyjnych.-.

2.7. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej:

2.7.1. Obrona cywilna

- a)** w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowlę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),
- b)** w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkaniowe - usługowych i mieszkaniowych - należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidywać schrony i ukrycia,
- c)** w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa,
- d)** bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.,
- e)** istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,
- f)** oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemnienia i wygaszenia,
- g)** należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.,
- h)** układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
  - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
  - powinny być połączenia z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
  - przy opracowywaniu miejscowych planów wsi, osiedli w skali 1:1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,
  - należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,
  - wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę Gminy uzgadniać z Wojewódzkim Inspektoratem Obrony Cywilnej w Białymstoku.

2.7.2. Ochrona przeciwpożarowa

- a)** należy zachować istniejące w gminie obiekty straży pożarnej we wsiach : Szudziałowo, Usnarz Górny, Wierzchlesie, Zubrzyca Wielka oraz zbiorniki p.poż. we wsiach : Babiki, Chmielowszczyzna, Knyszewicze, Minkowice, Sukowicze, Szudziałowo, Wierzchlesie, Wojnowce,
  - b)** przy realizacji sieci wodociągowej należy przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych, sytuowanych w odległości ok. 100 m. od siebie,
  - c)** projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi pożarowe - dostępne do obiektów,
  - d)** dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów,
  - e)** należy dążyć do eliminacji niepalnych pokryć dachów na istniejących budynkach,
  - f)** wszystkie budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe.
- Przedsięwzięcia wymienione pod literami a,b,c,d powinny być uzgadniane z Rejonową Komendą Państwowej Straży Pożarnej.

2.8. Kierunki działań | zadania władz samorządowych w celu realizacji polityki przestrzennej gminy.

Rozwój lokalny powinien być rozumiany jako kompleks pozytywnych przeobrażeń jakościowych dotyczących obszaru gminy w zakresie poziomu życia ludności tu zamieszkałej.

Szeroko pojęty rozwój gminy jest procesem złożonym, ukierunkowanym na wykorzystanie zasobów ludzkich, potencjału produkcyjnego i usługowego oraz struktur instytucjonalnych.

W celu realizacji założonej polityki przestrzennej gminy władze samorządowe powinny:

- a)** być rzeczywistym gospodarzem obszaru gminy i zajmować się wszystkimi składnikami gospodarki gminy, niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych,
- b)** odpowiadać za rozwój gminy, nie ograniczając się jedynie do działań doraźnych, lecz zajmować się również tworzeniem i realizacją strategii rozwoju,
- c)** realizować zadania, do których jest powołana (zaspokojenie potrzeb wspólnoty gminnej), nie tylko swoimi bezpośrednimi przedsięwzięciami, lecz także za pośrednictwem działań podmiotów innych, a więc ogółu podmiotów gospodarujących na terenie gminy. Władza gminna ma za zadanie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych pod kątem osiągania założonych celów strategii rozwoju gminy.

Zadaniem gminy służącym osiągnięciu celu to przede wszystkim ożywienie (poprawa) gospodarki i tworzenie klimatu do lokalizacji i dobrego funkcjonowania podmiotów gospodarczych w gminie.

Realizacja zadań władz lokalnych może się odbywać poprzez;

- działania własne zmierzające do lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych kapitału zewnętrznego na terenie gminy,
- (W tych działaniach niezbędny jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, by móc oferować tereny lub obiekty pod zainwestowanie).
- stwarzanie ułatwień dla istniejących i nowo powstających firm - zwłaszcza w początkowym okresie działania podmiotów gospodarczych. Narzędziami w realizacji polityki przestrzennej gminy są:

- a)** polityka finansowa realizowana w budżecie gminy (świadome stwarzanie ulg w podatkach, zróżnicowane opłaty za korzystanie ze środowiska),
- b)** współpraca z władzami regionalnymi,
- c)** skuteczne funkcjonowanie instytucji wspierających biznes,
- d)** programy rozwoju, w tym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ,
- e)** kontrakt zawarty między gminą a organami Państwa (może być zawarta umowa między gminą a Wojewodą z udziałem podmiotów gospodarczych w sprawie pomocy gminie w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, upiększania wsi, budowa urządzeń kulturalnych, budowa sieci transportowych itp.).

W N I O S K I

**z zebrań wiejskich odbytych w kwietniu 2001 roku
do strategii rozwoju Gminy Szudziałowo do 2010 roku.**

Drogownictwo.

Lp.	Sołectwo	Treść wniosku:	Uwagi:
1.	Jeziorek	Dokonać remontu drogi Jeziorek – Słójka.	
2.	Sukowicze	Wybudować drogę Sukowicze – Szudziałowo.	
3.	Słoja Wojnowce Szczęsnowicze Zubrzyca Wielka.	Zmodernizować drogę Słójka – Babiki – Wojnowce – Malawicze poprzez ułożenie asfaltu.	
4.	Nowy Ostrów	Utrzymywać w należyłym stanie drogi na terenie gminy.	
5.	Nowe Trzciano	Ułożyć asfalt na drodze do wsi od drogi wojewódzkiej.	
6.	Horczaiki	Ułożyć asfalt na drodze biegnącej przez wieś.	
7.	Minkowce	Naprawić drogę we wsi poprzez wykonanie nasypu.	
8.	Sosnowik	Wykonać remont drogi Sosnowik – Nowy Ostrów oraz drogi Sosnowik – Talkowszczyzna.	
9.	Harkawicze	Wybudować drogę Harkawicze – Sukowicze.	
10.	Knyszewicze	Wybudować drogę od Knyszewicz do kol.Knyszewicze.	
11.	Knyszewicze	Wybudować drogę Knyszewicze – Harkawicze.	
12.	Miszkieńki	Przeprowadzić remont drogi Miszkieńki – Zubrzyca Mała.	
13.	Łaźnisko	Ułożyć asfalt na drodze biegnącej obok remizy OSP w Wierzchlesiu oraz na drodze Wierzchlesie – Słójka.	
14.	Suchynicze Chmieleszczyzna.	Dbać o stan dróg na terenie gminy.	
15.	Szczęsnowicze	Przywrócić granice drogi Szczęsnowicze – Harkawicze oraz przeprowadzić jej remont.	
16.	Szczęsnowicze	Okopać rowami drogę Szczęsnowicze – Suchynicze oraz wykonać podsypkę.	
17.	Zubrzyca Wielka	Ułożyć asfalt na drodze Zubrzyca Wielka – Minkowce.	
18.	Lipowy Most	Wybudować drogę Lipowy Most – Kopna Góra.	
19.	Usnarz Górny	Dbać o stan dróg na terenie gminy.	
20.	Sł.Borowszczyzna	Naprawić drogę Borowszczyzna – Szudziałowo.	
21.	Szudziałowo	Wybudować ulicę Pocztową w Szudziałowie.	

Wodociągi i kanalizacja.

1.	Ostrówek Kozłowy Ług Słoja Nowe Trzciano Boratyńszczyzna Knyszewicze	Wybudować wodociąg we wsi.	
----	---	----------------------------	--

	Usnarz Górny Sł.Borowszczyzna Talkowszczyzna		
2.	Sukowicze	Wybudować wodociąg i kanalizację.	
3.	Lipowy Most	Wybudować oczyszczalnię Ścieków.	

Oświetlenie uliczne.

1.	<i>Ostrówek</i> <i>Horcza</i> Wojnowce Zubrzyca Wielka Grzybowski Usnarz Górny.	Zmodernizować oświetlenie uliczne.	
2.	Sosnowik	Wykonać linię oświetlenia ulicznego we wsi.	

Telekomunikacja.

1.	<i>Lipowy Most</i>	Przeprowadzić telefonizację wsi.	
----	--------------------	----------------------------------	--

Oświata.

1.	Szudziałowo	Wybudować salę gimnastyczną przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Szudziałowie.	
----	-------------	---	--

Rolnictwo.

1.	Markowy Wygon	Dążyć do rozwoju rolnictwa na terenie gminy. Bronić interesów rolników.	
2.	Nowinka	Pogłębić rzekę Słoja.	
3.	Sł.Borowszczyzna	Wybudować zalew retencyjny na rzece Słoja.	
4.	Sosnowik	Tereny rolne w obrębie wsi przekształcić na tereny rekreacyjne, zgodnie z wnioskami mieszkańców wsi.	
5.	Komisja Plan. Gosp.Fin. i Kom. Rady Gminy.	Ukończyć meliorację użytków zielonych na terenie wsi Babiki. Nie zaorano i nie zasiano trawy.	

Komunikacja PKS.

1.	Kozłowy Ług Nowinka Sł.Borowszczyzna	Uruchomić kursy autobusowe przez wsie.	
2.	Sukowicze	Uruchomić kursy autobusowe przez wieś.	

3.	Nowy Ostrów	Utrzymać kursy autobusowe na trasie Sokółka - Górzany.	
----	-------------	--	--

W Y K A Z
wniosków zgłoszonych podczas zebrań wiejskich w kwietniu 2001 roku do
załatwienia bieżącego.

-
-
Drogownictwo.

Lp.	Sołectwo:	Treść wniosku:	Uwagi:
1.	Jeziorek	Oznaczyć znakami drogowymi informacyjnymi miejscowości „Jeziorek” i „Rowek”.	
2.	Jeziorek	Wyrównać drogę od Jeziorka do drogi wojewódzkiej Białystok – Krynki.	
3.	Ostrówek	Wyremontować drogę obok punktu skupu mleka oraz w stronę byłej szkoły obok posesji Pana Gibulskiego.	
4.	Markowy Wygon.	Ukończyć remont ulicy wsi Poczopek.	
5.	Markowy Wygon	Zwiększyć widoczność zakrętów drogi Nowy Ostrów – do drogi wojewódzkiej Białystok – Krynki poprzez wycięcie ograniczających widoczność drzew i krzewów.	
6.	Horczaiki	Dostarczyć kręgi Ø 40 na wykonanie przepustu długości 7 mb pod zjazdem z drogi do posesji Pana Tadeusza Horczaka. Roboty wykona zainteresowany. Brak przepustu powoduje zalewanie wodą posesji.	
7.	Minkowce	Wykonać przepust we wsi na drodze do pól (droga boczna odchodząca od drogi biegnącej przez wieś).	
8.	Minkowce	Wybudować przepust na drodze Minkowce – Usnarz Górny przed końcem wsi.	
9.	Harkawicze	Prowadzić remont drogi Harkawicze – Sukowicze.	
10.	Harkawicze	Wybudować przepust na drodze Harkawicze – Jurowlany obok posesji Pana Pac Jana.	
11.	Harkawicze	Dołożyć kręgi do przepustu (drugi rząd) na drodze Harkawicze – Pierożki. Istniejący nie jest w stanie przepuścić wody w okresie wiosennym.	
12.	Knyszewicze	Prowadzić remont drogi Knyszewicze – Harkawicze oraz drogi Knyszewicze do kol. Knyszewicze.	
13.	Łaźnisko	Wykonać remont drogi we wsi na odcinku od posesji Pana Potapczyka w stronę posesji Pana Makarewicza.	
14.	Szczęsnowicze	Dokonać naprawy przystanku PKS w Szczęsnowiczach.	
15.	Zubrzyca Wielka	Wykonać remont dachu przystanku PKS we wsi Zubrzyca Wielka.	
16.	Zubrzyca Wielka	Okazać granice drogi na odcinku Zubrzyca Wielka – do granicy Państwa.	

17.	Zubrzyca Wielka	Utwardzić plac przed remizą OSP w Zubrzycy Wielkiej poprzez ułożenie trylinki.	
18.	Lipowy Most	Wyrównać drogę na odcinku Lipowy Most – Kopna Góra.	
19.	Grzybowski	Wybudować przystanek PKS w Grzybowski.	
20.	Grzybowski	Przeprowadzić remont drogi do pól i założyć dwa przepusty na tej drodze.	

Wodociągi.

1.	Szczęsnowice	Sprawdzić funkcjonowanie hydrantów oraz oczyścić studzienki.	
----	--------------	--	--

Ochrona środowiska.

1.	Ostrówek	Zlikwidować wysypisko śmieci usytuowanym za posesją Pana Gudalewskiego.	
2.	Słoja	Uporządkować wysypisko śmieci.	
3.	Wojnowce	Uporządkować wysypisko śmieci.	
4.	Talkowszczyzna	Uporządkować wysypisko śmieci.	
5.	Sukowice	Usprawnić pracę firmy „CZYŚCIOCH”.	

Geodezja.

1.	Nowinka	Przeprowadzić scalenie gruntów we wsi.	
----	---------	--	--

Administracja.

1.	Koźłowy Ług	Wystąpić do Zakładu Energetycznego o usunięcie drzew przy posesji Nr 11 i Nr 5 zagrażających linii energetycznej.	
2.	Lipowy Most	Wymienić stację transformatorową we wsi dla uniknięcia częstych awarii.	
3.	Wojnowce	Środki finansowe na opiekę społeczną wydawać zgodnie z ich przeznaczeniem i celowością.	
4.	Szudziałowo Talkowszczyzna	Zapewnić opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy poprzez utrzymanie funkcjonowania Ośrodka Zdrowia w Szudziałowie.	
5.	Szudziałowo	Poprawić estetykę wsi.	
6.	Talkowszczyzna	Pozostawić działkę we władaniu gminy.	
7.	Talkowszczyzna	Wykonać tablicę ogłoszeń do wywieszania informacji.	

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
mgr inż. Leszek Olchowik